

SÄKERHET OCH MILJÖ

Viktigt att tänka på för din säkerhet och den yttre miljö
som du påverkar med ditt körande

**MASKIN
ENTREPRE
NÖRERNA**

I Sverige finns ungefär 22 000 maskinförare. De jobbar på många olika arbetsplatser med många olika uppdrag. Maskinföraren spelar en viktig roll på arbetsplatsen och behöver ha koll på mycket.

I rollen som maskinförare samarbetar du med kollegor, arbetsledare, uppdragsgivare och andra yrkesgrupper. Det innebär många sociala kontakter. Du måste kunna arbeta i grupp och inte utsätta dig själv eller andra för risker.

I denna skrift har vi samlat det viktigaste att tänka på kring arbetsmiljö och säkerhet samt den yttre miljö som du påverkar med ditt körande.

Innehållsförteckning

Arbetsmiljö och säkerhet

Roller och ansvar i arbetsmiljöarbetet	4
Arbetsstagare och skyddsombud	4
Jobba säkert eller inte alls!	6
Riskbedömning inför arbetet	7
Arbetsmiljöinformation på arbetsplatsen	8
Personlig skyddsutrustning	9
Om olyckan är framme	10
Rapportera tillbud och olyckor	11

Miljö

Vad kräver tillstånd, anmälan eller marklov?	12
Egenkontroll	13
Riskbedömning med miljöfokus	14
Nödlägesberedskap vid miljötillbud	15
Hantering av massor, avfall och farligt avfall	16
Rapportera farligt avfall i avfallsregistret	17
Klimatsmart och ekonomisk körning	18
Mer information	19

Roller och ansvar i arbetsmiljöarbetet

Arbetsgivare

Arbetsgivaren har huvudansvaret för de anställdas arbetsmiljö på en arbetsplats och ska vidta de åtgärder som behövs så att arbetstagarna inte utsätts för ohälsa eller olycksfall i arbetet.

Arbetsgivaren ska se till att det finns ett fungerande systematiskt arbetsmiljöarbete.

Arbetsmiljöarbetet består av att regelbundet undersöka alla arbetsförhållanden för att:

- Identifiera de arbetsmiljörisker som kan finnas
- Bedöma hur allvarliga riskerna är
- Bestämma hur och när riskerna ska åtgärdas
- Kontrollera att gjorda åtgärder har fått effekt mot riskerna

Arbetstagare och skyddsombud

Det systematiska arbetsmiljöarbetet ska göras ihop med arbetstagare och skyddsombud. Du som arbetstagare ska få möjlighet att påverka din arbetsmiljö. Du ska få delta i undersökningar av dina arbetsförhållanden. Du ska också kunna föreslå åtgärder för att förebygga ohälsa eller olyckor.

Som arbetstagare har du också ett eget ansvar att medverka i arbetsmiljöarbetet. Du

ska rapportera de risker som upptäcks och de tillbud som sker. Du ska också följa säkerhetsföreskrifter och använda skyddsanordningar och säkerhetsutrustning.

Skyddsombud är personer som väljs av en facklig organisation som arbetsgivaren har kollektivavtal med eller av arbetstagarna själva. De ska hålla kontakt med arbetskamraterna om hur de har det på jobbet. Arbetsgivaren be-

höver involvera och informera skyddsombudet löpande i arbetsmiljöarbetet.

Skyddsombudet har rätt att stoppa farliga arbetsuppgifter om arbetsgivaren inte lyssnar. Skyddsombudet kan också vända sig till Arbetsmiljöverket för hjälp.

Jobba säkert eller inte alls!

Det är arbetsgivaren som lägger grunden till en bra säkerhetskultur och en säker och trygg arbetsplats. Arbetsgivaren ska bestämma och visa vilka attityder och beteenden som ska gälla.

Det är viktigt att skapa en arbetsplats där man uppmuntrar rätt säkerhetsbeteende, och rättar till eller avbryter det som är felaktigt.

Några exempel på säkert beteende:

- Följa ordnings- och skyddsregler
- Använda skyddsutrustning
- Inte ta riskfyllda genvägar för att det går snabbare eller är bekvämare
- Tänka på att jobba säkert eller inte alls
- Tänka på sin egen och andras säkerhet

Riskbedömning inför arbetet

Inför varje uppdrag ska arbetsgivaren undersöka vilka risker som finns för de som ska göra jobbet. Arbetsgivaren ska också bestämma vilka skyddsåtgärder som behöver vidtas för att arbetet ska kunna utföras säkert. Det kan handla om arbetsmetoder, arbetsutrustning och skyddsutrustning.

Har du som arbetstagare inte fått ta del av riskbedömningen i förväg? Avbryt genast arbetet, eller låt bli att påbörja det. Kontakta i stället din närmaste chef eller uppdragsgivare. Det gäller också om du känner dig osäker eller otrygg med arbetsuppgiften.

Många olyckor och tillbud sker när arbetet utförs med (eller vid) en mobil maskin eller ett arbetsfordon. Ha därför extra koll på detta:

- Fordon/maskiner som backar eller roterar/svänger. Det finns risk att du kör på någon, eller blir påkörd.
- Fordon/maskiner som lyfter material eller har begränsad sikt. Håll säkerhetsavstånd.
- Slänter och krön. Håll säkerhetsavstånd mellan den säkra ytan och kanten.
- Att ditt eget fordon är i trafiksäkert skick. Kontrollera regelbundet däck, bromsar, belysning, backvarnare, backkamera med mera.
- Kontrollera att redskapet på maskinen är säkert låst.
- Vid lyft, kontrollera att lyftanordningen är besiktigad och godkänd. Kontrollera att lyftredskapen har rätt märkning för den last som ska lyftas, och att de inte är skadade. Lyft aldrig ovanför en kollega!
- Ha hela tiden kommunikation/ögonkontakt med dem som arbetar i närheten av din maskin.
- Använd alltid handsfree om du kör och pratar i telefon.

Arbetsmiljöinformation på arbetsplatsen

På en gemensam arbetsplats ska alla ta del av den allmänna arbetsmiljöinformationen. Den har den som är samordningsansvarig för arbetsplatsen tagit fram.

Informationen finns i en arbetsmiljöplan som ska innehålla:

- Uppgifter om arbetsplatsansvariga, brand-skyddsansvariga och skyddsombud.
- De ordnings- och skyddsregler som gäller för arbetsplatsen.
- Vilka risker som finns i arbetet.
- Vilka skyddsåtgärder som ska vidtas.
- Information om arbetsplatsens gång- och transportvägar, materialupplag och avfallshandtering.
- Information om utrymningsvägar och åter-samlingsplats om ett nödläge sker.

Personlig skyddsutrustning

Varje arbetsgivare bestämmer vilken personlig skyddsutrustning arbetstagarna ska använda, och när den ska användas.

Obligatorisk skyddsutrustning är minst:

- skyddshjälm med hakrem
- skyddsskor med spiktrampskydd och stålhätta
- varselkläder på överkroppen

Ofta finns också krav på:

- skyddsglasögon
- hörselskydd
- handskar
- andningsskydd
- varselkläder på underkroppen

De ordnings- och skyddsregler som den samordningsansvarige har bestämt för en

gemensam arbetsplats innehåller även regler om personlig skyddsutrustning. Reglerna ska följas av alla som arbetar där.

Vissa typer av arbete kräver dessutom särskild skyddsutrustning. Ett exempel är personligt fallskydd vid arbete på höjd.

Om olyckan är framme

Om det händer en olycka är det viktigt att det finns en checklista. I den ska det stå hur du ska göra, och vem du ska kontakta. Checklistan kan finnas uppsatt på arbetsplatsen och/eller i servicebilen eller det fordon du arbetar i.

Checklista vid nödlägen

- Rädda liv/ge första hjälpen
- Larma 112
- Ta hand om skadade
- Meddela arbetsledningen
- Se till att någon möter upp räddningstjänsten
- Säkra olycksplatsen och förhindra spridning (t ex släck brand, spärra av olycksområdet och/eller valla in det)

Larma till 112

1. Berätta vad som har hänt
2. Tala om varifrån du ringer och hur man tar sig dit
3. Säg ditt namn
4. Om någon/några är skadade: Hur många? Vilken typ av skador? Hur mår de skadade?
5. Vid brand: Vilken omfattning? Vad brinner? Är någon i fara?
6. Vid utsläpp: Vad har släppts ut? Finns det fara för miljön?

Rapportera tillbud och olyckor

Det är viktigt att alla som hör eller ser ett tillbud eller en olycka rapporterar det till sin närmaste chef. Chefen kan då hantera händelsen och göra något åt orsaken, så att det inte händer igen.

- Med tillbud menas ett OJ! - en händelse som inte innebär någon personskada, men som hade kunnat leda till sjukdom eller olycksfall.
- Med olycka menas ett AJ! - en händelse som ger en fysisk personskada.

Tillbuds- och olycksrapportering görs på en särskild blankett eller digitalt på företagets hemsida.

Viktiga frågor att besvara när ett tillbud inträffat

1. **Beskriv tillbudet**
Händelsen eller situationen
2. **I vilket arbetsmoment?**
3. **Tid och plats?**
4. **Varför inträffade händelsen/uppsat situationen tror du?**
Till exempel hög arbetsbelastning eller tidspress, bristande planering, instruktioner eller introduktion, brister i arbetsutrustning, skydd eller underhåll.

Lämnas till arbetsgivaren/cheften eller via skapadombud till chefen.

Ett exempel på blankett finns på ME:s hemsida (www.me.se). Sök på ordet *Avvikelse*rapport.

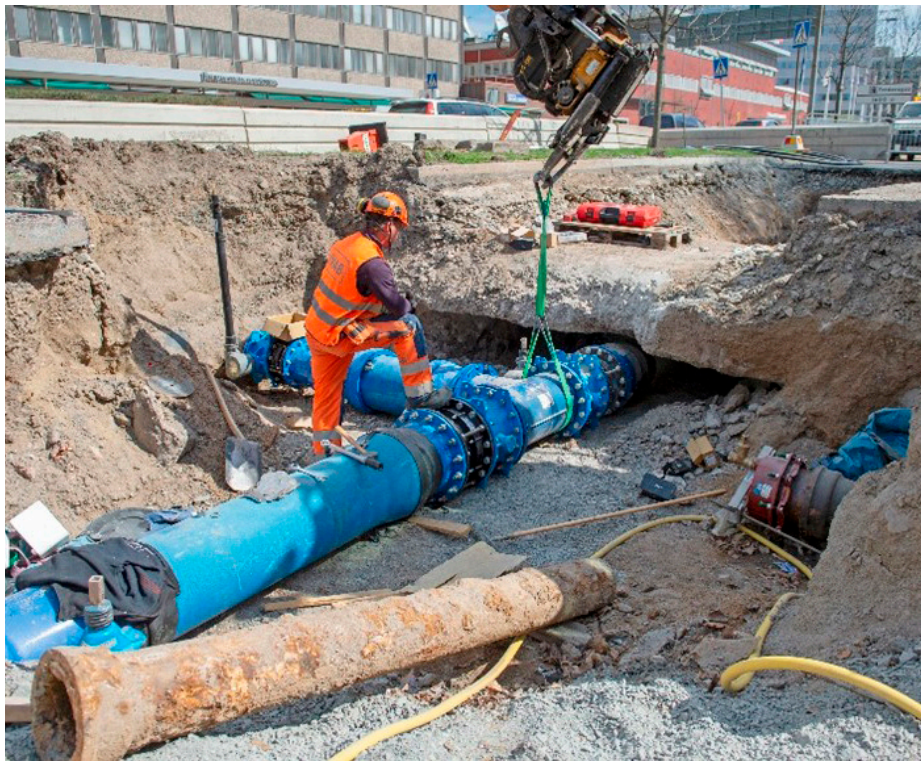
Vad kräver tillstånd, anmälan eller marklov?

Vissa typer av arbeten kräver att en myndighet gett sitt tillstånd, eller att verksamhetsutövaren i förväg har anmält verksamheten till myndigheten.

- **Tillstånd** krävs för täkter, vattenarbeten (till exempel muddringsarbeten), transport av vissa typer av avfall, uppläggning av schakt-massor, inrättande av små avloppsanläggningar för WC.
- **Anmälan** krävs för små avloppsanläggningar för bad-/disk-/tvättvatten, vissa mindre vattenverksamheter, uppställning av cistern/farmartank.
- **Marklov** kan krävas för att få fälla träd i bebyggda områden.

Tänk på att den som missar att anmäla eller söka tillstånd riskerar att bli åtalad eller att få betala en sanktionsavgift.

Egenkontroll

I princip alla verksamheter har krav på sig att göra egenkontroller. Syftet är att förebygga risker för hälsa och miljö. Egenkontrollen ska anpassas till de miljörisker som är relevanta för verksamheten. Det här ska du göra:

- Kontrollera tillstånd/anmälan och villkor för den entreprenad som ska utföras.
- Gör en bedömning av miljörisker.
- Säkerställ att utsättning för markförlagda ledningar är gjord innan du påbörjar schaktning.
- Ha rutiner för underhåll av maskiner och utrustning för att förebygga slitage och undvika risk för läckage.
- Ha rutiner för sanering vid spill eller läckage av till exempel bränsle eller hydraulvätska

Riskbedömning med miljöfokus

På samma sätt som du gör en riskbedömning för din säkerhet och arbetsmiljö ska du göra en riskbedömning för miljön. Lägg till miljöriskerna i samma dokument.

Exempel på miljörisker du bör tänka igenom:

- **Olje-/dieselspill.** Det kan vara speciella regler vid arbete i känsliga områden, till exempel nära vatten, våtmarker, naturreservat. Ha med dig saneringsutrustning.
- **Schaktmassor som "luktar skumt" eller "ser skumma ut".** De kan vara giftiga. Larma uppdragsgivaren och använd andningsmask om du känner dig osäker. Begär också provtagning.

- **Invasiva växtarter.** – Några exempel är blomsterlupin, jätteloka och vresros. Kontakta uppdragsgivaren eller fastighetsägaren. Kom överens om ifall det ska saneras, och i så fall hur. Speciella regler gäller för hantering av avfallet. Rengör maskin, utrustning och skor innan du lämnar området.
- **Områden med förhöjd brandrisk.** Anpassa arbetet, undvik gnistbildning, håll rent vid roterande delar och ha med extra släckutrustning.

Det är viktigt att du har koll på vart du ringer om det blir nödläge, läs under rubriken "Om olyckan är framme" i avsnittet om säkerhet.

Nödlägesberedskap vid miljötillbud

Vad gör du som maskinförare om du orsakar eller upptäcker ett utsläpp av diesel eller olja?

Vid ett **stort spill** ska du alltid kontakta räddningstjänsten först. Sedan ska du kontakta det lokala miljökontoret, så att ni tillsammans kan bestämma vad som ska göras. Läs även "Om olyckan är framme" i avsnittet om säkerhet.

Vid **mindre spill** på grus eller jord rekommenderas att du gräver upp de massor som är berörda. Dessa lämnar du in som farligt avfall på en miljöstation.

Vid **spill på hårdgjord yta** och nära till dagvattenbrunnar, bör du lägga ut mjuka gummiringar ("absorberingsormar") och/eller täcka med tätningslock ("tättingen"). Då skyddar du kortvarigt brunnen från spillet. Dessutom är det bra att hålla ut absorberingsmedel, granulat eller sand för att suga upp spillet och sedan kunna ta upp det.

Du bör alltid ha tillgång till **saneringsutrustning** i maskinen eller i närheten.

Några exempel:

- gummiduk
- torkdukar
- absorberingsormar
- absorberingsmedel
- gummihandskar
- skyddsglasögon
- spade

Hantering av massor, avfall och farligt avfall

Kontrollera med din uppdragsgivare hur schaktmassor ska hanteras och var de ska placeras. Schaktmassor som inte ska återanvändas inom arbetsplatsen kan vara avfall.

Bygg- och rivningsavfall sorteras vid arbetsplatsen i dessa kategorier:

- trä
- mineral (betong, tegel, klinker, keramik, sten)
- metall
- glas
- plast
- gips
- förpackningar
- brännbart avfall

De sorterade avfallen ska förvaras och transporteras skilda från varandra och från annat avfall.

Att transportera avfall kräver som regel anmälan eller tillstånd enligt avfallsförordningen. Om du anlitar någon för transport av avfall eller farligt avfall måste du kontrollera att den har tillstånd att transportera.

Exempel på farligt avfall:

- spillolja
- lysrör
- kemikalierester
- batterier
- elektriska och elektroniska produkter
- förorenade jord- och schaktmassor

Det farliga avfallet ska sorteras ut från övrigt avfall. Du måste kontrollera att den som tar emot det farliga avfallet har tillstånd för det.

Rapportera farligt avfall i avfallsregistret

När du hanterar farligt avfall måste du rapportera uppgifter till Naturvårdsverkets avfallsregister. Det ska du göra inom två dagar efter att avfallet hanterats. Rapportera digitalt via Naturvårdsverkets hemsida. De uppgifter du ska registrera är:

1. Var avfallet uppkommit
2. Datum för borttransport
3. Transportsätt
4. Vem som ska transportera bort avfallet
5. Avfallets vikt i kilogram
6. Den mottagare och plats där avfallet ska hanteras

Klimatsmart och ekonomisk körning

Så kallad **"Eco-Driving"** är att köra ekonomiskt och sparsamt samtidigt som du värnar om miljön. Du sparar drivmedel och minskar slitage på maskin och däck. Du gör också miljön en tjänst genom **lägre utsläpp av koldioxid** och andra ämnen som påverkar hälsa och miljö.

Vad ska du tänka på?

- Planera ditt arbete så du inte kör "i onödan"
- Minska tomgångskörningen
- Mjuk körning är bra för både maskin och däck (och för din kropp)
- Underhåll och sköt om din maskin

Tänk dig att du genom Eco-Driving kan **minska din dieselförbrukning** med 10 procent. Då blir var tionde tankning "gratis"! Dessutom minskar du din klimatpåverkan.

Mer information

Vill du lära dig mer om arbetsmiljö, säkerhet och miljö? Här kommer några tips.

ME:s webbplats

På me.se hittar du nyttig information under följande avsnitt:

Maskinentreprenörerna - Arbetsmiljö (me.se)

Maskinentreprenörerna - Miljö och hållbarhet (me.se)

ME-skolans läromedel

ME-skolan utbildar nya maskinförare och har egna läroböcker anpassade för de studerande. Böckerna är även till hjälp för att vidareutbilda personal som redan jobbar i branschen.

De tre böckerna tar upp samtliga delar som en yrkesverksam maskinförare behöver känna till.

- Arbetsmiljö och säkerhet
- Anläggningsprocesser
- Maskiner och teknik

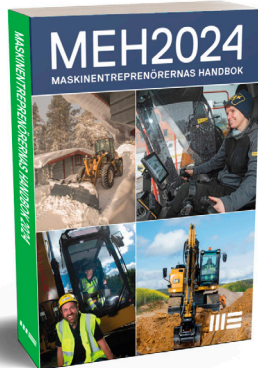
På ME-skolans webbplats kan du se exempel från läroböckerna och läsa hur du gör för att köpa in dem till din verksamhet:

Läromedel - ME-skolan (meskolan.se)

ME-handboken

I Maskinentreprenörernas handbok (ME-handboken) finns också mycket information. Boken skickas varje år i ett exemplar till varje medlemsföretag. Behöver du fler? Beställ i vår webbshop på me.se.

Box 1609 • 111 86 Stockholm • www.me.se • infome@me.se • 08-762 70 65